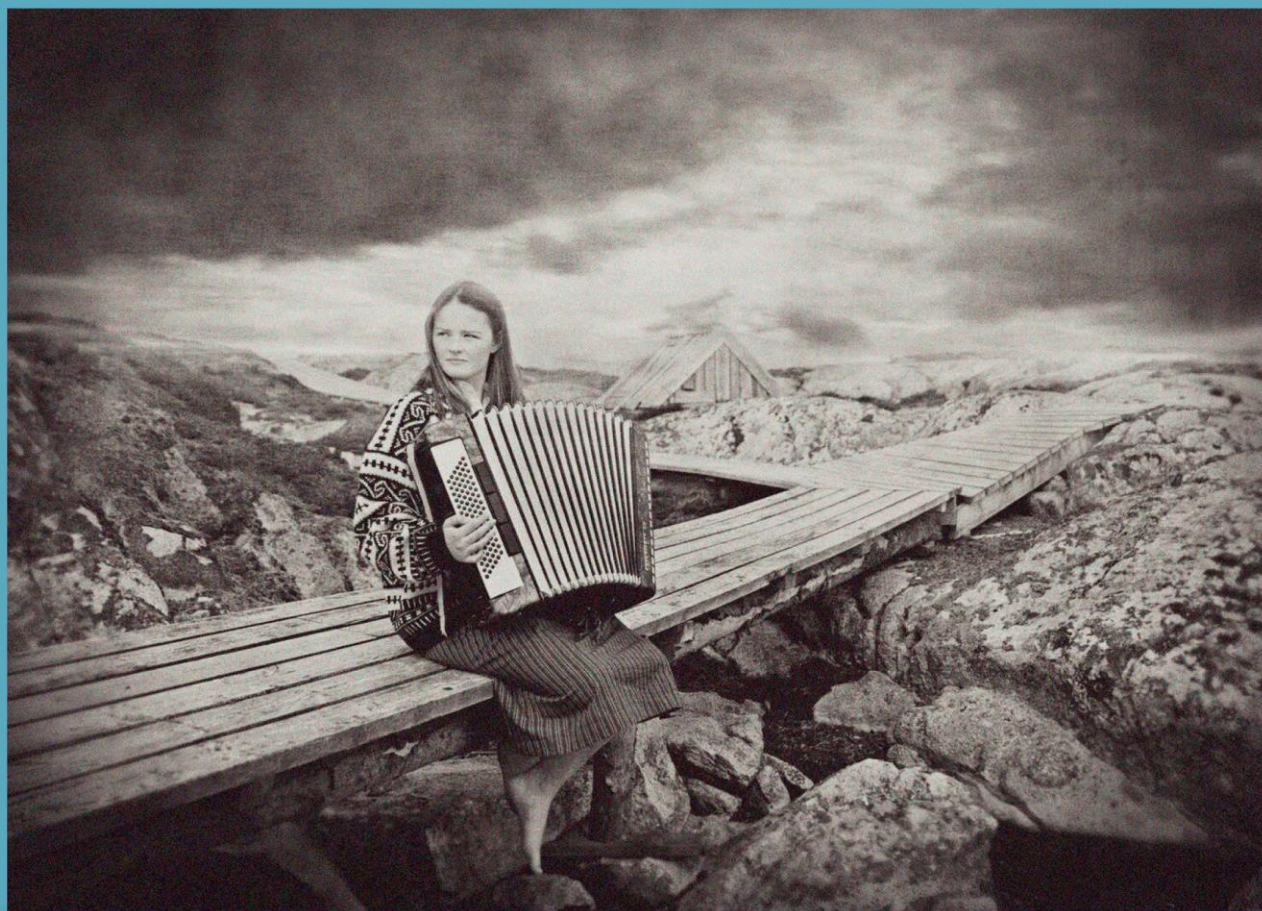

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Årsmelding 2017

A large, faint, light-colored background image of several birds in flight, likely seagulls, against a light greyish background.

VERDENSARV
VEGAØYAN

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv
N-8980 Vega
+47 75 03 55 03
+47 97 03 46 46
post@verdensarvvega.no
www.verdensarvvega.no

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

Årsmelding 2017

Innhold

1. Sammendrag	4
1.1 Nasjonalt og internasjonalt arbeid	5
1.2. Finansiering	7
2. Satsningsområder 2017	9
2.1 Kulturlandskap	9
2.2 Vegetasjon, viltkartlegging og overvåking	10
2.3 Duntradisjonen	11
2.4 Formidling, informasjon og verdensarvsenter	13
2.5 Arbeid med barn og unge	14
2.6 Besøksforvaltning/reiseliv	15
2.7 Kulturminnevern	16
2.8 Fiskeri og havbruk	18
2.9 Overvåking av verdensarven	19
2.10 Oppsyn i regi av Statens naturoppsyn	21
2.11 Tiltak i regi av Vega verneområdestyre	24
2.10 Frivillig arbeid	26
3. Bakgrunn for Stiftelsens arbeid	27
3.1 Stiftelsens styre	28
3.2 Samarbeidsrådet Årsmelding	29
3.3 Vega kommune: Arbeidsoppgaver verdensarv	31
3.4 Administrativt kontaktutvalg	31
3.5 Helgeland Museum - formidlingsvirksomhet	32
3.6 Statusrapport Vega Verdensarvsenter	33
3.7 Stiftelsens sekretariat	33

1. Sammendrag

Styret vedtok i sak 03/17 en arbeidsplan for 2017 som bygde på hovedtemaene i forvaltningsplanen for verdensarvområdet. Prioriterte arbeidsoppgaver har vært:

- Samarbeid med grunneiere og fuglevoktere om oppgavene i dunværene og med grunneiere/bønder og frivillige om skjøtsel og forvaltning
- Samarbeid med Vega kommune og entreprenøren HENT AS i byggeprosessen av Vega Verdensarvsenter
- Arbeid med formidlingskonsept for verdensarvsenteret og aktiviteter/undervisning for barn og unge
- Oppfølging av den rådgivende befaringen som ble gjennomført av IUCN og ICOMOS

I 2017 var nest beste hekkesuksess i verdensarvområdet etter innskrivingen. Antall beitende sau har også økt år for år og lå i 2017 på over 1000 spredt ute på øyene og i naturreservatene på Vega. Skjøtselen av tidligere slåttemark er stabil.

Grunneiere i Skogsholmen har i løpet av de siste årene hogget det meste av sitka. Også i Kilvær er det reduksjon, men mye gjenstår fremdeles der. I tillegg foregikk hogst i regi av Vega verneområdestyre i Kjellerhaugvatnet naturreservat, samt at siste rest av sitka i Flovær og på Tvillingøya i Hysvær ble fjernet i 2017.

GRUNNARBEIDET MED VERDENSARVSENTERET BLE FERDIGSTILT I 2017 OG DE FØRSTE BYGGELEMENTENE BLE MONTERT

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og Vega Verdensarvsenter AS samarbeidet med Vega kommune og entreprenøren HENT AS i byggeprosessen av Vega Verdensarvsenter. Fundamentering og grunnarbeid ble ferdig i 2017 og de første elementene ble montert.

Vega Verdensarvsenter AS la anbudspapirer for formidlingskonseptet i senteret ut på Doffin og

endte med å gi oppdraget til Kvorning Design & Kommunikasjon. Parallelt ble det fra Stiftelsen arbeidet med å utvikle og finansiere formidlingskonsept for barn og unge i og rundt senteret. I 2017 gjennomførte Stiftelsen også undervisningsopplegg og aktiviteter for nesten alle klasser ved Vega skole og flere besøkende klasser.

Den nordiske verdensarvkonferansen ble arrangert i Rauma i Finland, mens Norges Verdensarv, arrangerte det årlige Verdensarvforum i Hammerfest med Struves Meredianbue. Der ble det for andre gang gjennomført et «Ordførerforum» med politiske representanter fra stedene. Styreleder er nestleder i «Ordførerforumet», mens daglig leder er nestleder i Norges Verdensarv.

Nasjonalstaten gjennomførte i 2017 en rådgivende befaring i verdensarvområdet, etter at det i 2016 ble sendt klager til Unesco for manglende oppfølging av Vegaøyen Verdensarv. Klagene kom i forbindelse med søknader om to nye oppdrettslokaliteter i verdensarvområdet. Med utgangspunkt i anbefalingene fra IUCN og ICOMOS etter befaringen, fikk Klima- og miljødepartementet utredet dagens praksis og anbefaling av aktuelle tiltak for å styrke ivaretagelsen av de universelle verdensarvverdiene i plan- og beslutningsprosesser, særlig med tanke på havbruk. Videre ble direktoratene anmodet om å følge prosessen knyttet opp mot Vega kommunes bestilling av rapport om oppdrettsanleggs påvirkning på ærfugl og økosystemene. På et regionalt plan arbeidet Vega kommune og de 12 andre kommunene på Helgeland om å gjennomføre en 2. gangs høring for Kystplan Helgeland. Nordland fylkeskommune trakk sin innsigelse da Vega kommune foreslo å avgrense havbruk til to omsøkte lokaliteter. Riksantikvaren overtok da som kulturminnemyndighet. Fylkesmannen opprettholdt sin klage.

1.1 Nasjonalt og internasjonalt arbeid

FORHOLDET MELLOM HAVBRUK OG VERDENSARVVERDIENE VAR UTGANGSPUNKT FOR DEN RÅDGIVENDE BEFARINGEN I VERDENSARVOMRÅDET. HER PHILIP ROBERTSON FRA ICOMOS I SAMTALE MED HILDEGUNN NORDUM I LÅNAN.

Den rådgivende befaringen kom etter klagene fra ulike natur- og kulturvernorganisasjoner til Unesco på to nye oppdrettslokaliteter i verdensarvområdet. Befaringen skjedde med representanter fra ICOMOS (International Council on Monuments and Sites) og IUCN (World Conservation Union (Verdens naturvernunion)), samt nasjonale, regionale og nasjonale myndigheter og instanser, representanter fra grunneierne og andre interessenter. Med utgangspunkt i anbefalingene fra IUCN og ICOMOS etter befaringen, ba Klima- og miljødepartementet Riksantikvaren og Miljødirektoratet om å vurdere dagens praksis og anbefale aktuelle tiltak for å styrke ivaretagelsen av de universelle verdensarvverdiene i plan- og beslutningsprosesser, særlig med tanke på havbruk.

Videre ble direktoratene anmodet om å følge prosessen knyttet opp mot Vega kommunes bestilling av rapport om oppdrettsanleggs påvirkning på ærfugl og økosystemene, og bidra til å sikre at eventuelle dokumenterte behov konkretiseres som oppfølgbare tiltak. Vega kommune ga Norsk institutt for naturforskning (NINA) oppdraget med å utrede ulike faktorerers innvirkning på ærfugl. Stiftelsen var representert med daglig leder i prosjektgruppa som utformet bestillingsteksten. Formannskapet vedtok å utvide bestillingen til å omfatte andre faktorer enn bare havbruk. Denne rapporten var ferdig i november 2017.

På et regionalt plan arbeidet Vega kommune og de 12 andre kommunene på Helgeland om å gjennomføre en 2. gangs høring av Kystplan Helgeland, en arealplan for sjøarealene på Helgeland med mål å gi en enhetlig arealforvaltning. Fylkesmannen og Nordland fylkeskommune la inn innsigelse ut fra en vurdering av at verdensarvverdiene ikke var tilstrekkelig ivare tatt og at det måtte foretas kunnskapsinnhenting. Nordland fylkeskommune trakk sin innsigelse da Vega kommune foreslo å avgrense havbruk til to omsøkte lokaliteter, mens Fylkesmannen opprettholdt sin klage.

Norges Verdensarv, medlemsorganisasjonen for de norske verdensarvstedene med samarbeidende instanser, arrangerer årlig Verdensarvforum, en arena for felles erfaringsutveksling og kompetanseoppbygging. Arrangementet ble gjennomført i Hammerfest med Struves Meridianbue. Samhandling om verdensarven - stat, fylke og kommune var hovedtema.

I Hammerfest ble det for andre gang gjennomført et «Ordførerforum» med politiske representanter fra stedene. Styreleder er nestleder i «Ordførerforumet», mens daglig leder er nestleder i Norges Verdensarv.

Stiftelsen deltok aktivt i arbeidet med å utvikle innholdet i basisutstillingen for verdensarven som skal være en del av formidlingen i alle verdensarvsentrene.

Den nordiske verdensarvkonferansen ble arrangert i Rauma i Finland, med lokal forankring av verdensarven som tema.

Stiftelsen er representert i ulike nettverk og samarbeidsprosjekt via Vega Verdensarvsenter AS. Daglig leder presenterte verdensarven og de ulike tiltakene i verdensarvområdet bl.a. på Nordland fylkes kulturnæringskonferanse, på Verdensarvforum i Hammerfest, for ulike besøkende delegasjoner, for representantene på den rådgivende befaringen og sponsorer.

1.2. Finansiering

Stiftelsens budsjett for 2017 var på 4,8 mill kr, inkludert barne- og ungdomssatsning, der 4,130 mill kr var tildelt fra Miljødirektoratet etter søknad, mens øvrige midler kom fra Nordland fylkeskommune, UNESCO-kommisjonen, Fylkesmannen i Nordland, Kulturrådet, verdiskapingsmidler Miljødirektoratet, Vega verneområdestyre og sponsorer.

PÅ ROGNAN, NORD FOR VEGA, HAR NY EIER IGANGSATT SLÅTT OG BEITE

Budsjett prioriterte oppgaver 2017

Kulturlandskap	905 000 kr
Duntradisjon og kulturminner	1 410 000 kr
Formidling	210 000 kr
Fugleliv	220 000 kr
Besøksforvaltning/reiseliv	145 000 kr
<u>Drift av Stiftelsen</u>	<u>1 340 000 kr</u>
Sum totalt	4 230 000 kr

I tillegg gikk ca 600 000 kr til barne- og ungdomssatsningen «Heltens reise».

Nordland fylkeskommune, Fylkesmannen i Nordland, Vega verneområdestyre og Vega kommune bidro til verdensarvarbeidet med ca 5 mill kr i 2017. Noe av midlene ble kanalisert til Stiftelsens budsjett, mens andre gikk til private tiltakshavere, grunneiere, verneområdestyret og kommunens reiselivssatsing.

Bidragsyter	Tilskudd	Tiltak
Nordland fylkeskommune	2 000 000 kr	Bygningsverntiltak, inkl ærfuglarkitektur
Nordland fylkeskommune	280 000 kr	Miljømillionen, friluftsmidler
Fylkesmannen i Nordland/ Statens Landbruksdirektorat	550 000 kr	Skjøtselsmidler
Vega Verneområdestyre	720 000 kr	Skjøtselstiltak, informasjonstiltak mm
Fylkesmannen i Nordland	51 500 kr	Skjøtsel slåtteenger og føringspram
Vega kommune	950 000 kr	Reiselivstiltak
Vega kommune	400 000 kr	SMIL-midler
<u>Miljødirektoratet</u>	<u>591 000 kr</u>	<u>Verdiskapingsmidler «Heltens Reise»</u>
SUM	5 542 500 kr	

I 2014 - 2017 har også regionalt og lokalt næringsliv gitt sponsorbidrag til verdensarvsenteret og «Eventyret Vegaøyen Verdensarv» og «Heltens reise» på vel **fire millioner kr.**

I tillegg kommer instanser som Statens naturoppsyn, Helgeland Museum, skolene, grunneiernes og frivilliges innsats i området. Det er grunn til spesielt å trekke fram fuglevokterne og bønder lokalt som tar på seg et stort arbeid med å frakte dyr i båt over lange avstander for å få beitet øyene, samt skoleelevene som bidrar aktivt.

2. Satsningsområder 2017

2.1 Kulturlandskap

Satsningen på tiltak innen kulturlandskap i verdensarvområdene Vegaøyen og Vestnorsk Fjordlandskap ble i 2017 gjenspeilt i statsbudsjettet og via jordbruksavtalen. Det har gitt mulighet til å følge opp og iverksette en rekke viktige tiltak. Etter budsjettforliket på Stortinget, kunne denne posten også økes med kr 110 000 i 2017. Det ga rom for ekstra midler til slått og hogst, undervisningsopplegg og mindre investeringer i slåtte-utstyr. Av et totalbudsjett for 2017 på 4,230 mill kr som skulle dekke arbeidet på alle forvaltningsplanens områder, satte Stiftelsen av 2,5 mill kr til skjøtsel og duntradisjonen. I tillegg har Fylkesmannen 550 000 kr tilgjengelig via SLF-midlene og Vega verneområdestyre bidro med 200 000 kr til skjøtsel i de vernede områdene.

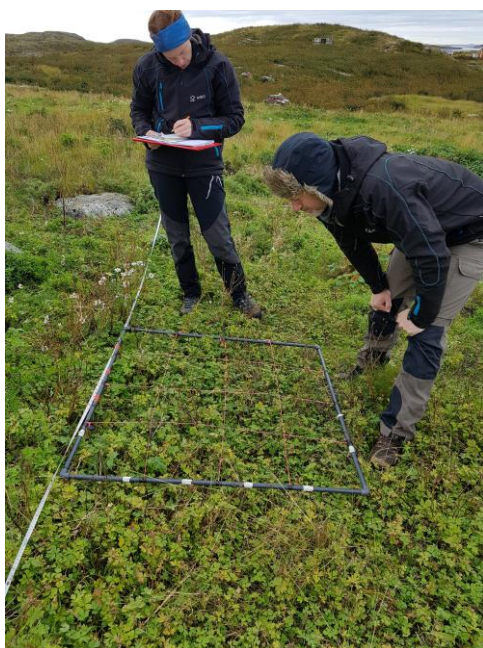

DET BEITES NÅ OGSÅ I NEPSUNDET, I VERDENSARVOMRÅDET SØR FOR VEGAFJELLENE

Antall sau i verdensarvområdet er nå oppe i 1026 dyr. Det er bare et fåtall storfe ute i øyan; ni ungdyr i Skogsholmen og på Emårsøy. Erfaringene har vist at beitet blir for skrint. I og med at det har vært et gap mellom tilgjengelige midler og søknader, har Stiftelsen prioritert å gi midler til beitedyr, i stedet for full uttelling på slått og til hogst av sitka. I 2017 var det 16 tiltakshavere som fikk tilskudd fra Stiftelsens budsjett, mens 7 fikk via Vega verneområdestyre og 14 fra jordbruksavtalemidlene som Fylkesmannen tildeler etter søknad. Hogsten som finansieres gjennom Stiftelsen har foregått på Skogsholmen og Kilvær. De to øyene nå er nesten fri for sitka. Mer enn 2800 sitka er hogd av grunneierne på disse øyene. På Skogsholmen tas det nå også buskfuru og kratt. I Nepsundet sør for Vegafjellene hogger leietaker kratt og bruker beitepusser for å rydde nytt beiteland for sau. I tillegg er det hogst i regi av Vega verneområdestyre i Kjellerhaugvatnet naturreservat, Flovær og Hysvær. Totalt ble det tatt ut 12 daa i verneområdene.

2.2 Vegetasjon, viltkartlegging og overvåking

Som oppfølging til den periodiske rapporteringen til Unesco, har Stiftelsen i perioden 2010 - 2016 finansiert vegetasjons-, naturtype- og viltkartlegging i verdensarvområdet. Observasjonene er lagt inn og knyttet til ulike lokaliteter i Artsobservasjoner (www.artsobservasjoner.no). I tillegg mottar Stiftelsen hvert år en rapport om det utførte oppdraget.

NIBIO MED RUTEOVERVÅKING I MUDDVÆR.

(FOTO: JANNIKE WIKA)

Totalt sett har Nibio avd Tjøtta i en tiårsperiode kartlagt over tusen øyer og holmer i verdensarvområdet. Gjennom kartleggingen er det framskaffet unik informasjon om forekomster og fordeling av arter og vegetasjonstyper.

Artsmangfoldet varierer mye fra øy til øy, men generelt sett er de aller fleste øyene svært rike på plantearter.

Kartleggingen har siden 2012 vært kombinert med viltkartlegging, der Fylkesmannen har vært delfinansiør. Totalt var det per 2017 registrert 244 fuglearter på Vega og i Vegaøyen. Det er først og fremst sjøfuglearter som ærfugl, siland, storskarv, gråmåke, svartbak, fiskemåke og rødnebbterne som er mest tallrike i skjærgården på sommerstid, men også arter knyttet til et velskjøttet kulturlandskap som stær, storspove, småspove,

grågåås, heipiplerke og linerle er vanlige å se. I tillegg har Nibio og SNO kartlagt fugleforekomster på våren på Hysværflaket; et viktig overvintrings- og rasteområde for sjøfugl.

I 2017 samarbeidet Stiftelsen og Vega Verneområdestyre med NIBIO om å utvikle et 3-årig prosjekt for verdensarvsenteret som skal synliggjøre og formidle resultatene av kartleggingen. Overvåking av vegetasjonen foregår på mindre ruter i Holandsosen, på Emårsøy, Muddvær og Skogsholmen. Kartlegging og overvåking skjer i regi av Nibio avd Tjøtta. Ifølge de faglige rådene fra Nibio bør overvåkingen økes og omfatte flere steder for å kunne overvåke endringer i forbindelse med skjøtsel og iverksetting av tiltak. Dette er tiltak som er vanskelig å få finansiert.

Det ble gjort et viktig arbeid av Norsk Institutt for naturforskning (NINA) i 2017 med å kartlegge ulike faktorer som kan virke inn på ærfugltradisjonen. Rapporten inngår i kunnskapsgrunnlaget for å vurdere effektene av havbruk på ærfugltradisjonen. Vega kommune var oppdragsgiver, mens kommunen, Stiftelsen og verneområdestyret finansierte rapporten i fellesskap.

2.3 Duntradisjonen

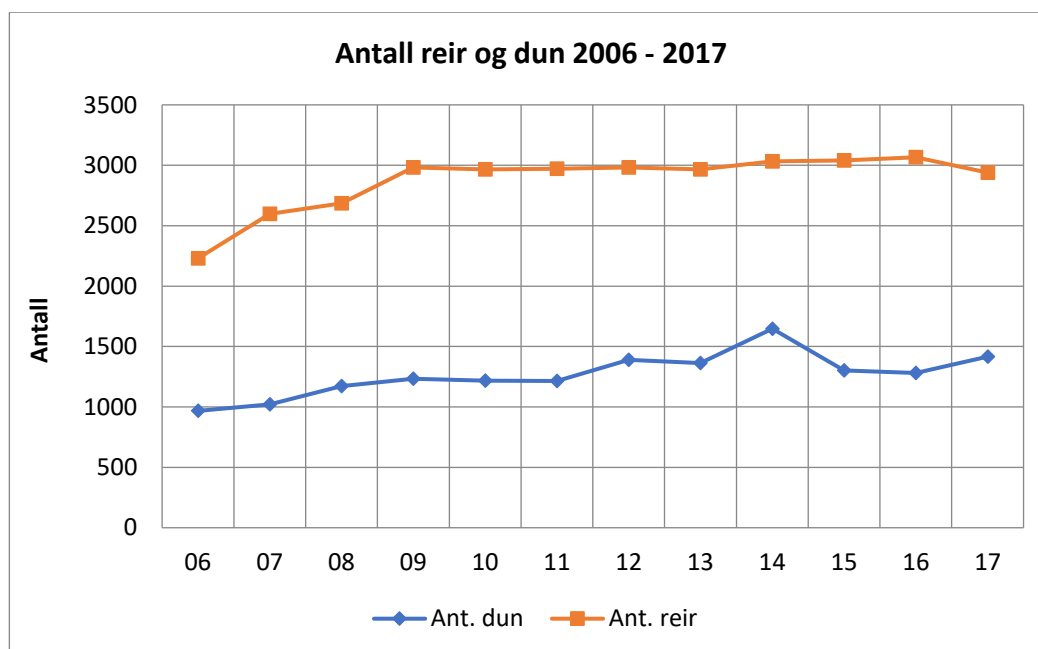
BARN OG UNGE FÅR MØTE ÆRFUGLTRADISJONEN GJENNOM SINE FAMILIER, SKOLEOPPLEGG ELLER FRIVILLIGE.

Største posten på Stiftelsens budsjett i 2017 var stimulerings- og rekrutteringsordninger for dunværstradisjonen. Med budsjettforliket var det mulig å øke posten med kr 130 000 kr og totalsummen ble i 2017 1,41 mill kr.

Stimuleringsmidlene har gitt fuglevokterne mulighet til å bo på øyene i hekkesesongen, noe som blant annet har ført til en fin økning i antall hekkende ærfugl i dunværene etter verdensarvstatusen. Antall ærfugl er likevel bare 1/10 av bestanden på 80-tallet. Også i resten av landet har ærfuglbestanden hatt markant nedgang. Ærfuglen er på listen over arter nær-fare. I 2017 var det 20 fuglevoktere i Vegaøyen fordelt på åtte dunvær. De hadde ni rekrutter og øvrig hjelp fra familie og venner. Også skoleklasser og frivillige som Vegaøyens Venner deltok på dagsdugnader.

De siste årene har flere yngre meldt seg interessert; en svært positiv trend. Men om de skal ha mulighet til å etablere seg, blir det nødvendig å få økt fuglevoktertilskuddet i årene framover. Stiftelsen må også ha midler til rådighet for å kunne tilby flere opplæringsplasser i verdensarvområdet. Slik det er nå, har Stiftelsen satt et tak for antall fuglevoktere, noe hindrer nyrekruttering.

Antall hekkende ærfugl 2006 - 2017												
	-06	-07	-08	-09	-10	-11	-12	-13	-14	-15	-16	-17
Bremstein				20	20	36	56	55	65	49	36	60
Flovær	151	147	153	155	152	120	136	140	170	143	124	140
Halmøy	50	77	79	66	38	38	40	40	40	40	20	20
Hysvær	64	89	90	98	92	122	110	104	103	105	134	158
Kilvær		3	12	19	23	23	20	25	41	48	55	61
Lånan	538	502	597	636	665	663	773	764	963	719	729	761
Muddvær	151	181	221	215	193	173	203	188	218	166	153	167
Skjærvær	13	22	19	23	33	39	52	47	47	33	30	48
Totalt	967	1021	1171	1232	1216	1214	1390	1363	1647	1303	1281	1415

2.4 Formidling, informasjon og verdensarvsenter

Stiftelsen arbeidet i 2017 med informasjon/formidling på flere felt: verdensarvsenter, oppfølging av nyhetsdel på nettsidene og Facebook-siden som ved årsskiftet hadde ca 2000 følgere, prosjekt for barn og unge, ferieguiden, avisannonser, samt presentasjon av verdensarven for grupper med besøkende. Budsjettposten var på totalt kr 120 000 kr.

Da Vega Verdensarvsenter AS ble etablert i 2016, ble også postene for senteret tatt ut av Stiftelsens budsjett, men daglig leder har i 2017 bl.a. deltatt aktivt i arbeidet med å utvikle oppdragstekst for formidlingskonseptet «Ville, vakre Vega» som ble lagt ut på Doffin sept 2017. Stiftelsen arrangerte også informasjonsmøte for lag, foreninger og andre interessenter for å følge opp forankringsarbeidet som skjedde via arbeidet med kommunikasjonsstrategi og formidlingskonsept i 2016.

KVORNING DESIGN & KOMMUNIKATION VANT ANBUDET OM UTSTILLING I VERDENSARVSENTERET

Stiftelsens daglige leder deltok videre i brukergruppa med Vega kommune som byggherre og hovedentreprenør HENS AS i byggeprosessen. Hovedentreprenør og underentreprenører kom godt i gang med ferdigstilling av fundament og produksjon av byggelementene. De to første delene av det tredelte senteret ble satt opp før arbeiderne tok juleferie. I samarbeid med Vega kommune, Hent AS og Stiftelsen har vi også deltatt i 1. trinn i et stedsutviklingsprosjekt for utforming av uteområdet med tilkomsten (sti og bru) fra parkeringsplass og inn til senteret. Kostnadsrammen for bygget endte på 42,1 mill kr, vel 3 mill kr over det vedtatte budsjettet. Vega kommune finansierer den økte kostnadsrammen med inntil 7,4 mill kr i låneopptak. Kapitalkostnadene for låneopptak skal dekkes av husleieinntekter fra Vega Verdensarvsenter AS.

Vega kommune er eier, mens driften skal skje via Vega Verdensarvsenter AS. Aksjeselskapet ble etablert av styret i Stiftelsen i mai 2016. I 2017 ble følgende valgt som styre for Vega Verdensarvsenter AS: Per Anton Nesjan, styreleder, Jan Olav Osen, Turid Næss, Rita Johansen.

2.5 Arbeid med barn og unge

Stiftelsen prosjektleder for barn og unge hadde i 2017 hovedfokus på å skaffe finansiering av «Heltens Reise»; et helhetlig barnekonsept for å oppleve verdensarven. Prosjektet var todelt:

- Det skulle sammenfatte og videreutvikle dagens barnetilbud til ett konsept.
- I tillegg skulle prosjektet utvikle forslag til nye aktiviteter som kunne inngå i konseptet på en naturlig måte.

Prosjektet er dermed en oppfølging av "Eventyret om Vegaøyen Verdensarv - de uløste mysterier" hvor Vegas natur- og kulturarv kan oppleves gjennom aktiv deltakelse med oppgaver, konkurranser og funderinger via et nettverk av interaktive stier.

Totalt ble det skaffet 1,5 mill kr til barne- og ungdomssatsningen der de største summene går til utvikling av appen «Oppdrag Vega» med skilt og markedsføringsmateriell, mobilversjon av nettsidene, formidlingskonseptet «Heltens Reise» og kjøp av tjenester hos lokale leverandører, samt utstyr. Sluttrapport med regnskap ble ferdig i 2017.

Våren 2017 gjennomførte Henriette Næss Ebbesen VLOGGEN (video blogg) «Direkte fra øylivet» fra Emårsøy. Disse klippene blir brukt som del i «Arven i boks» - et kommersielt produkt som skal selges i fremtiden.

22-ÅRIGE HENRIETTE NÆSS EBBESEN BODDE PÅ EMÅRSØY I 2 MÅNEDER OG LAGET VLOGG (BILDEBLOGG) I SAMARBEID MED STIFTELSEN. DET FØRTE TIL OPPSLAG I BLANT ANNET AFTENPOSTEN.

Sommeren 2017 ledet prosjektleder for barn og unge en stor filmproduksjon av ti 360 graders klipp fra verdensarvområdet som kan oppleves med VR briller. Disse blir en del av «Heltens Reise» på verdensarvsenteret og skal også selges som en separat opplevelse.

Stiftelsen gjennomførte videre en rekke konkrete aktiviteter/undervisningsopplegg i samarbeid med Vega skole eller andre samarbeidspartnere:

- Barnehagen: 2 dager i fjæra med 4-5 åringer
- 4. klasse «Sjøvett», i samarbeid med ambulansebåten på Vega.
- 6. klasse: Ærfuglprosjekt med tur til Utværet Lånan
- 8. klasse: "Kystkultur" (Den Kulturelle Skolesekken). Samarbeid med Vega Kystlag og Vega verneområdestyre
- 10. klasse: Overlevelsescamp på Vega Kystgård, kulturarv gjennom generasjoner
- Formidling av verdensarven til flere besøkende klasser fra skoler i regionen, samarbeid med Helgeland Museum og Vega verneområdestyre.
- Samarbeid med Barnas Turlag om bygging av reir i Hysvær (Verdensarvens Dag)
- Sørbygdsfestivalen, med prøvesnorkling i snorkelløypa, kajakk, fridykking mm
- Snorkelløypen ble oppdatert. Omkleddningsrommet ble malt.
- Arbeid med utvikling av Makerspace-konseptet
- «Stolthet fra generasjon til generasjon», fotoprojekt med ungdom i Bremstein som blir fotoutstilling i tilknytning til verdensarvsenteret. *Se bilde på forsiden til årsmeldingen.*

2.6 Besøksforvaltning/reiseliv

Reiseliv er et av temaene i forvaltningsplanen med stort verdiskapingspotensial. Vega er også i en unik situasjon med lokalt eierskap innen reiselivet, noe som bidrar til å styrke det lokale næringslivet innen primærnæringene og servicesektoren.

Fra regionrådet er det utarbeidet et reisemålsutviklingsprosjekt for regionen der Vegaøyen verdensarv er i fokus. Regionrådet har også hatt prosjektledelsen for Trollfjell Geopark som er under vurdering for Unesco-godkjenning og med Vega som et kjerneområde for strandflate-geologi og kulturlandskap.

Helgeland Reiseliv og Hurtigruten samarbeider med Stiftelsen og Helgeland Museum om utflukten som går til Vega 10. juni - 10. september. Utflukten hadde i 2016 økning til over 2000 reisende, mens den i 2017 hadde en nedgang til 1817 reisende. Dette kan skyldes at det ble initiert et nytt tilbud med byvandring i Brønnøysund. Antall på utflukten til havbrukssenteret ved Brønnøysund gikk da ned med 50 prosent, mens det til Vega gikk ned med over 10 prosent.

Utenom denne utflukten kom bussgrupper og seks mindre eksplorerskip, deriblant National Geographic med to skip. Alle instanser på Nes samarbeidet om å gi tilbud. Antall besøkende på Vega endte i 2017 på ca 40 000.

Vega kommune, Stiftelsen og Vega verneområdestyre sendte i 2017 henvendelse til Nordland fylkeskommune om å bli en av pilotene i pilotprosjektet for besøksforvaltning som ble igangsatt

av fylkeskommunen. Dette var fylkeskommunen positiv til og Vega blir sammen med Lofoten og Svartisen en del av pilotprosjektet for en 3-års periode.

Stiftelsen har ansett samarbeid med reiselivsnæringen og tilrettelegging som avgjørende for å sikre styrt ferdsel og et bærekraftig reiseliv. De siste årene har Stiftelsen samarbeidet med Vega Turistinformasjon og Vega verneområdestyre om annonser i lokalavisenes feriebilag og ferieguider. Slik sikres det at ferdsel på naturens premisser alltid er en del av budskapet. Samtidig gir en slik spleis mulighet til å annonsere flere steder.

2.7 Kulturminnevern

Nordland fylkeskommune/Riksantikvaren har i perioden 2010 - 2017 finansiert en prosjektstilling som bygningsvernansvarlig. Stiftelsen mener det er svært viktig å kunne videreføre stillingen. Tiltakshaverne ser mulighet for å igangsette bygningsvernprosjekt når de har en rådgiver før, under og etter søknads- og arbeidsprosessen. For 2017 ble det bevilget 1,5 mill kr til 17 bygningsvernprosjekt.

Bygningsvernkonsulenten har slutført arbeidet med en handlingsplan og prioriteringsliste for arbeidet med bygningsvern i verdensarvområdet og buffersonen. Det har ført til at nye prosjekt er igangsatt, blant annet i Nautøy.

ELDHUSET I TÅVÆR ER BLANT BYGNINGSVERNPROSJEKTENE SOM BLE FULLFØRT I 2017

Tilskudd bygningsvern 2017 - Vega verdensarvområde og buffersone

Nr	Askeladd id	Anlegg		Ordinært tilsagn	Ekstra tilskudd
1	160662-1	Grøtlandhuset		120 000	70 000
2	160753-1	Øverstua i Tåværet		70 000	20 000
3	174595-5	Handelsstedet Tåvær - Uthus		100 000	
4		Kulturvernkonsulent		373 000	
5	180445-1	Nordlandshus på Osen		40 000	30 000
6	180451-1	Vega gamle prestegård - låven		100 000	100 000
7	180446-1	Sveitserhus på Vegstein		25 000	35 686
8		Ærfuglarkitektur		100 000	30 000
9	216336-1	Nordlandshus Kolstad		100 000	
10	216337-1	Stabbur i Floværet		130 000	40 000
11	224344-1	Brygge - Bjørnhammaren		110 000	
12	224350-1	Nautøya - våningshus		200 000	
13	160784-1	Emmårsøy		25 000	15 000
14	180448-1	Hansinestua		0	
15		Tranmalingsprosjekt Vega		37 000	37 000
16	224355-1	Naust i Muddvær		50 000	
17	174601-2	Vegstein - brygge		20 000	15 000

1 600 000   392 686

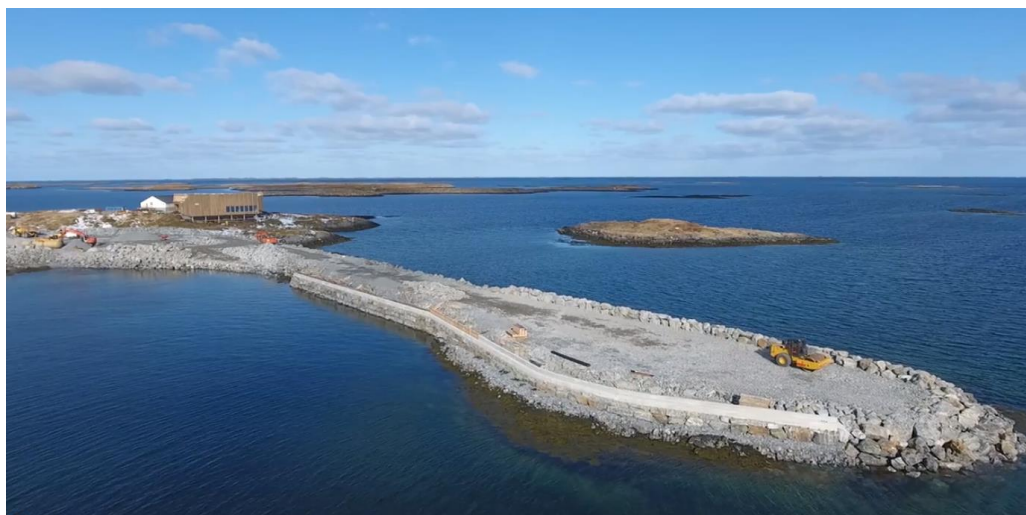
 Vegaøyen

 Buffersonen

2.8 Fiskeri og havbruk

Det vil være et viktig mål for Stiftelsen at fiskeriene i verdensarvområdet blir behandlet på statlig hold, siden fiskeriene er en del av innskrivingsgrunnlaget og fiskeriene i verdensarvområdet samtidig er sterkt redusert. Til nå har dette ikke vært mulig å få i stand.

Vega kommune fikk likevel i 2016 fullfinansiert ny fiskerihavn på Gardsøya ved verdensarvsenteret med midler fra Kystverket, Nordland fylkeskommune, ved låneopptak og avsatte midler. Arbeidet med fiskerihavnen startet på senhøsten 2017. En skikkelig fiskerihavn er en forutsetning for å kunne snu utviklingen i fiskeriene. På nasjonalt plan ser en nå at antall fiskere øker. Kanskje kan dette skje også på Vega?

ARBEIDET MED DEN NYE FISKERIHAVNA STARTET RETT FØR JUL 2017 (BILDE FRA MARS 2018)

Forsøkene med taretråling i området har tidligere vakt bekymring og både Miljødirektoratet, Sør-Helgeland Regionråd, Vega kommune og Stiftelsen sendte i 2014 anmodning til Fiskeridirektoratet om konsekvensutredninger. Men dette er avvist.

Det ble i 2015 gitt tillatelse til kommersiell taretråling på de tidligere forsøksområdene for taretråling ved Leka i Nord-Trøndelag og tilsvarende kan skje for områdene i Vegaøyen. Saken fikk i 2017 ny aktualitet da Kystvakta og Fiskeridirektoratet sendte bekymringsmeldinger om dumping av store mengder av det giftige stoffet formalin i havet i forbindelse med trålingen.

Eierne av fisketurismebedrifter i Leka melder også om at det ikke finnes småfisk i området etter trålingen. For Vegaøyen verdensarvområde bør det være en prioritert sak å få synliggjort hvilke områder som bør unntas fra taretråling av hensyn til naturmangfoldet og fiske. Kommunen kan med hjemmel i plan- og bygningsloven vedta dette der det ikke er utarbeidet forskrift om taretråling.

På et overordnet plan arbeidet Vega kommune og de 12 andre kommunene på Helgeland om å gjennomføre en 2. høringsprosess rundt Kystplan Helgeland (KPH). Se side 5

2.9 Overvåking av verdensarven

Utover å bidra til den systematiske rapporteringen til Unesco, har ikke Norge hatt en særskilt overvåking av verdensarven. Klima- og miljøverndepartementet ser behov for en jevnlig rapportering på tilstand og utvikling for å underbygge «føre-var» prinsippet i forvaltningen. Departementet skal derfor innføre en fast, forenklet rapportering til staten. Som et verktøy i arbeidet, skal det utvikles målbare indikatorer for verdensarvverdiene.

Tilstandsvariabler

Tilstandsvariablene nedenfor er hentet fra nominasjonssøknaden for Vegaøyen som verdensarvområde (2003):

Beite, slåttelandskap og vegetasjon	overvåke vegetasjon, skjøtselsformer, omfang av gjengroing og aktuelle arter, trusler
Duntradisjonen	antall dunvær, antall ærfuglvoktere, antall hekkede ærfugl i dunvær, antall ærfuglhus
Fugleliv	antall fugler registrert og antall fugler som hekker i området
Fiskeri	antall sysselsatte, antall fartøy, volumfangst, type fisk
Kulturminner	kulturlandskapet skal overvåkes som en helhet og må ses i sammenheng med arbeid som pågår hos Riksantikvaren
Reiseliv	antall overnattinger, lengde på oppholdet, aktiviteter for de besøkende, antall besøkende i området og i bufferzonen

Fram til i dag er det gjort omfattende og systematiske registreringer av:

- Bygninger: SEFRAK registrering av bygninger fra før 1900, kommunale registreringer, kulturminneregistreringer i Vega kommune er gjennomført av Nordland fylkeskommune. (2008-2013)
- Vilt-/sjøfuglkartlegging: (1981/1995), 2007/2008, 2010 og 2012/2016) gjennomført av Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv i samarbeid med Fylkesmannen i Nordland
- Ærfuglhus: kartlegging av ærfuglhus/ærfuglarkitektur gjennomført av Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv (2010 - 2012 og 2016 -)
- Vegetasjon: kartlegging av vegetasjon (2010 - 2016) på ca 1000 øyer som grunnlag for utarbeiding av skjøtselsplaner og forvaltningsplaner i verdensarvområdet. Gjennomført av Stiftelsen og Vega verneområdestyre i samarbeid med Nibio.

Overvåkingstiltak i henhold til ny forvaltningsplan (2015 - 2022):

- Overvåke endring av sjøfugl i verdensarvområdet hvert 6. år
- Overvåke endringer av vegetasjon i verdensarvområdet hvert 6. år (vegetasjon som er truet av gjengroing og fremmede arter bør prioriteres)
- Oppfølging av «Sårbarhetsanalyse Vega, status og utfordringer for ferdsel i forhold til vegetasjonens sårbarhet» (Bioforsk Tjøtta 2010)
- Utredning av grensen mellom bevaring og bærekraftig utvikling mht til akvakultur
- Avklaring av hvordan verdensarvverdiene blir ivaretatt i forbindelse med drift av eksisterende anlegg og ved saksbehandling av ny akvakulturvirksomhet.

Vegetasjonskartleggingen gjennomført av Nibio Tjøtta i perioden 2010 til 2016 vil være et godt utgangspunkt for å definere bevaringsmål for de naturtyper som trues av for eksempel gjengroing.

Verdensarvområdet benyttes til rekreasjon og friluftsliv. Ved økt ferdsel vil det være viktig å overvåke eventuelle virkninger på naturkvalitetene i områder der man ser at disse er truet.

NIBIO BLE LEID AV VEGA VERNEOMRÅDESTYRE TIL Å REVIDERE SKJØTSELSPLANENE FOR KJELLERHAUG-VATNET OG HOLANDSOSEN NATURRESERVAT I 2017. DE HAR OGSÅ OVERVÅKING AV OMRÅDENE SOM SVIES I HOLANDSOSEN (BILDET).

2.10 Oppsyn i regi av Statens naturoppsyn

I henhold til årsmelding fra lokal oppsynsmann kan oppsynsåret 2017 i Vega betegnes som et "normalår" i forhold til både aktivitet og omfang. Som tidligere har oppsynet i Vega stort sett blitt utført som sammensatte oppdrag som har omfattet konkrete oppgaver samt "tilstandsoppsyn" i natur generelt, og Verdensarvområde og verneområder spesielt.

SNO-Helgeland har i 2017 hatt prioritet på å føre oppsyn og utføre bestilte oppdrag og tiltak i verneområdene i Vega. Det ble loggført 33 oppsynsturer/oppdrag fordelt på de 9 verneområdene. Det ble loggført i underkant av 2500 km kjørt distanse med båt i Vega, samt ca. 150 timeverk (+ innleid mannskap) brukt i verneområdene. SNO har bistått verneområdeforvalter og leder verdensarvorganisasjon ved behov for transport, og ellers ved felles befaringer i Vega.

Oppsynet har også utført enkelte mer praktiske oppdrag som jakt- og fellefangst av mink. Uttak av sitka i Flovær ble påbegynt i 2016 med felling av i underkant av 30 sitka. I 2017 ble det hogd et tilsvarende antall trær.

Vega verdensarvområde

Det "Verdensarvrelaterte" oppsyn som ble bestilt for 2017 er stort sett gjennomført. I henhold til årsmelding fant en dessverre ikke rom til å bruke like mye tid på alle oppgavene som en skulle ønske. Bl.a. gjelder dette registrering av myteområder for ærfugl.

SNO OG VEGA VERNEOMRÅDESTYRE SAMARBEIDET OM SØPPELAKSJON I LÅNAN DER 10. KLASSE FRA VEGA SKOLE SAMLET INN 55 SEKKER.

SNO-Helgeland tok i 2016 et initiativ for oppsamling av strandsøppel i 9 av utværene i verdensarvområdet. Hvert av værene fikk tilbud om å samle inn inntil 100 sekker strandsøppel, som SNO

på ettersommeren ville hente og bringe til avfallsmottak. SNO-Helgeland fulgte i 2017 opp initiativet og det ble i verdensarvområdet totalt samlet inn vel 200 sekker strandsøppel av grunneierne.

10.- klasse fra Vega Skole samlet også ved en aksjon i Lånan inn 55 sekker. En grunneier i Muddvær samlet alene inn 25 sekker, slik at det totale tallet innsamlet strandsøppel i Vegaøyene i 2017 ble ca. 280 sekker.

SNO fikk hjelp fra Kystvakta til å frakte strandsøppelet til SHMILs anlegg i Brønnøysund.

Ifølge stedlig naturoppsyn framstår alvorlig forurensing av sjøområdene utenfor Vega som den største trussel for verdensarvområdet. En stor del av området består av hav - gruntvann eller øyer. Et havari med båt, eller et utslipp fra den tiltagende oljeutvinningen utenfor Helgeland, vil kunne få svært store konsekvenser for området.

Raksøppel er en stor utfordring i verdensarvområdet. Det er fortsatt slik at selv om bare verneområder prioriteres for oppsamling, er mengden raksøppel formidabel og oppgaven med å skulle få fjernet alt nesten illusorisk, i hvert fall hvis en skal holde seg til de metoder og det omfang av oppsamling som har vært gjort til nå.

Tiltagende turisme på Helgeland generelt, har ikke medført store problemer som er blitt registrert, eller meldt til SNO. Turisttrafikken i Vega verdensarvområde er fortsatt stort sett styrt gjennom arrangerte guidede turer. Den "uorganiserte" turisttrafikken øker noe i verdensarvområdet; antallet kajakkpadlende er økende og det er også noen flere fritidsbåter. Det er foreløpig ikke i et problematisk omfang.

Det er ikke rapportert om uheldige episoder i forhold til f.eks. ilandstigningsforbud el.l. - Med andre ord omtrent som tidligere år.

SNO har i 2017 ikke fått tilbakemeldinger fra noen av fuglevokterne i Verdensarvområdet som tilsier at årets ærfugl-sesong var spesielt utfordrende, - kanskje med unntak av Flovær, som i juni mistet 4 - 5 hekkende ærfugl til mink.

Minkfelling

Fra begynnelsen av februar til slutten av april drev SNO fangst av mink med feller i Sjøla og området ved Skogsholmen. Totalt 8 mink i Skogsholmen og Sjøla.

I april fikk SNO-Helgeland bistand fra mink-trent SNO-hund til søk etter mink. Ut fra strategien om å holde "innfartsveiene" til ærfugl-værene fri for mink, ble det gjennomført søk i de samme områdene som tidligere år. Det ble søkt i Flovær og Lånan og alle øyene og skjærene opp til Sjørvær uten å finne mink. Også deler av hovedøya Sjøla og alle øyene tilhørende været Sjøla ble gjennomført. 3 mink ble tatt ut i Sjøla. På øyene mellom Sjøla og Muddvær tok de ut 2 mink.

For Vega og vegaøyene generelt må en kunne anta at bestanden av mink er omtrent som tidligere. Tall for innleverte mink med krav om skuddpremie i Vega kan tyde på det. Mens det i 2015 ble innlevert 95 mink, ble det i 2016 innlevert 164, og hittil i 2017 50 mink. Disse er ut fra disse tallene vanskelig å si noe sikkert om bestand av mink, men viser i det minste at det er mye mink i Vega kommune.

Hekkelokaliteter rovfugl

- Havørnbestanden i Vega synes å være god. At tettheten av hekkinger over år er rimelig konstant, er en indikasjon på at bestanden som sådan også er nokså stabil.
- Hubro var tidligere en helt vanlig hekkende fugl i Vega. Selv med god mattilgang (vånd) i de fleste av øy-værene i Vega, er det ikke registrert hekkinger eller forsøk på hekkinger på øyene i Vega siste år. Det er ikke usannsynlig at minst 1 par hekker på hovedøya Vega.
- Kongeørn kan sees ganske ofte på Vega. Det er ikke usannsynlig at minst 1 par hekker i kommunen.
- Falkefugl som dvergfalk, tårnfalk, spurvhauk, vandrefalk og jaktfalk kan relativt ofte sees i Vegaøyene. SNO er kjent med hekking av dvergfalk, tårnfalk og spurvehauk.

Som tidligere år antas den største trussel mot rovfuglene, også i Vega, fortsatt å være "lokal forvaltning/bestandsregulering" ut fra enkeltpersoners holdning til rovfugl. Spesielt gjelder dette holdning til hubro og havørn.

Kulturminner

Alle utvalgte/prioriterte kulturminner i SNO-Helgelands ansvarsområde er ført tilsyn med i 2017. Fra og med 2016 inngikk "Bremstein Fyr" og "Fiskeværet Skjærvær" blant de kulturminner Nordland Fylkeskommune har ønsket tilsyn med.

Utviklingstrekk/utfordringer

Kontrollene av kulturminner har så langt ikke avdekket spesielle forhold eller utviklingstrekk.

2.11 Tiltak i regi av Vega verneområdestyre

ELEVER FRA 10. KLASSE VED VEGA SKOLE VAR I SEPTEMBER 2017 MED PÅ ET PROSJEKT I LÅNAN OM MARIN FORSØPLING OG KULTURLANDSKAP.

Vega verneområdestyre fikk i 2016 tildelt 365 000 kr til planarbeid og 700 000 kr (ex mva) til tiltak i verneområdene. Styret prioriterte i 2017 å bruke pengene til følgende tiltak:

Navn	Budsjett
Beiting i Hysvær/Søla	130000
Beiting i Kjellerhaugvatnet	25000
Beiting i Holandsosen	20000
Slått i Lånan	35000
Slått i Skjærvær	30000
Slått i Flovær	30000
Hogst i Kjellerhaugvatnet vest	40000
Hogst av sitkagran i Hysvær	40000
Hogst av lauvkratt i Kjellerhaugvatnet	50000
Hogst i Kjellerhaugvatnet nord	80000
Sitkagranplukking	5000
Marin forsøpling - Lånan fuglefredningsområde	30000
Bekjempelse av predator	12000
Uttak av predator	7000
Skjøtselstiltak i Muddvær - møte med grunneiere	10000
Opprydding av brønn	8000
Informasjon og annonsering	50000
Vedlikehold/utbedring av beitegjerde	30000
Vedlikehold av gjerde i Skjærvær	5000
Jordforbedringstiltak	7500
Uforutsette utgifter	55500
Sum	700000

- Elever fra 10.klasse ved Vega skole var i september 2017 med på et prosjekt i Lånan om marin forsøpling og kulturlandskap. Dette er et samarbeid mellom grunneiere, Vega skole, SNO og Vega verneområdestyre.
- Skogbrukselever fra Mosjøen videregående skole var på ukesbesøk. Skolen har de seks siste årene arbeidet i Kjellerhaugvatnet naturreservat hvor de praktiserer bruk av motorsag for å felle sitkaskog. Dette er et samarbeid mellom Vega verneområdestyre og Mosjøen vgs.
- Manuell rydding av lauvkratt og sitkagran i Kjellerhaugvatnet naturreservat, hvor store deler av reservatet er under gjengroing.
- Verneområdestyret har fått fjernet den siste delen av sitkaskogen på Tvillingøya i Hysvær.
- Vega verneområdestyre fikk i forbindelse med informasjonspunktet i Kjellerhaugvatnet naturreservat, laget en parkeringsplass nærmere hovedveien.
- Verneområdestyret har kjøpt inn tre teleskop som kan lånes gratis gjennom verneområdeforvalters kontor på Nes.
- For sjettede gang ble det i 2017 svidd i Holandsosen naturreservat. Målet med lyngsviing er å forbedre beiting i lyngheier og bevare det biologiske mangfoldet. Sviingen følger anbefalingene fra Sviplan for Holandsosen (Bioforsk Rapport 2012).

Vega verneområdestyre arrangerte sammen med Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og Vega kommune en fugledag i juni. Bakgrunnen for arrangementet var den store interessen for fugl på Vega. Hovedattraksjonen var bildeforedrag av naturfotograf Arne Nævra, men også lokale krefter hadde svært gode bidrag, som naturfotografene Torleif Hanssen, Guri Hansen Vik, Anna Aga, Heidi Hansen, Jens Einar Johansen og Ole Arne Davidsen.

Den yngre garde var representert med Henriette Næss Ebbessen som hadde en monolog om sitt opphold på Emårsøy og 6. klasse som hadde vært i Lånan og samarbeidet med fuglevokterne. Det var totalt ca. 80 oppmøtte på arrangementet.

2.10 Frivillig arbeid

Flere organisasjoner, lag og enkeltpersoner legger ned en stor innsats med å dokumentere og formidle verdensarvens immaterielle og materielle kulturarv. Dette arbeidet sikrer både verdensarvverdier og lokal forankring. For verdensarvsenteret vil det være viktig å få et godt samarbeid med de ulike aktørene, slik at senteret kan bli en formidlingsarena for det frivillige arbeidet.

Det frivillige arbeidet har også vært høyt prioritert i Stiftelsens budsjett og arbeidsplan. Stiftelsen har og har hatt flere samarbeidsprosjekt med frivillige lag og foreninger.

Årlig er det lyst ut tilskuddsmidler til lag og foreninger som arbeider for å fremme og støtte opp om verdiene i Vegaøyen verdensarvområde. Midlene har gått til konkrete prosjekter og tiltak.

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv ga i 2017 tilskudd på totalt kr 90 000 til:

- IL Vega, kr 25 000 til arrangementet «Vega Challenge»
- Nordland Ærfugllag, kr 13 000 til aktiviteter i lagets regi
- Vega Kystlag, kr 20 000 til formidlingstiltak i Kystlagets brygge
- Vegaøyens Venner, kr 32 000 til ulike arrangement, samt slutføring av arbeidet med Øverstua i Tåvær.

IL VEGA FIKK KR 25 000 TIL ARRANGEMENTET VEGA CHALLENGE SOM FOREGÅR I VERDENSARVOMRÅDET OG AKTIVT PROMOTERER VERDENSARVEN

3. Bakgrunn for Stiftelsens arbeid

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv ble stiftet 5. april 2005 av Vega kommune. Opprettelsen av stiftelsen er forankret i artikkel 17 i Unescos verdensarvkonvensjon. Stiftelsens formål er nedfelt i §2 i vedtektene, og fastslår at den skal bidra til ivaretagelse av områdets verdier, slik det er avgrenset og beskrevet i nominasjonsdokumentet Vega - The Vega Archipelago (2004).

Til enhver tid gjeldene retningslinjer for oppfølging av Unescos konvensjon for vern av verdens kultur- og naturarv, verneforskrifter, samt gjeldene forvaltningsplan for Vegaøyen verdensarvområde, skal være styrende for Stiftelsens prioritering av tiltak og aktiviteter.

St.meld 35 anbefaler at arbeidet på verdensarvstedene organiseres med verdensarvråd eller stiftelse og med en verdensarvkoordinator som skal ha en koordinerende rolle i den periodiske rapporteringen til Unesco og ivareta den direkte kontakten med Klima- og miljødepartementet. Lokal organisering for Vegaøyen er dermed i tråd med de nasjonale føringene.

I overordnet strategi- og tiltaksrettet arbeid har Stiftelsen arbeidet ut fra verdensarvkonvensjonens intensjoner, innskrivingsteksten på Unescos verdensarvliste, gjeldende forvaltningsplan og tiltaksplanen for kulturlandskapet. Verdensarvkonvensjonen sier blant annet i artikkel 4: *"Et land som er avtalepart i denne konvensjonen, erkjenner at plikten til å identifisere, verne, bevare, formidle og overføre til fremtidige generasjoner den kultur- og naturarv som det er vist til i artikkel 1 og 2..."*

Nasjonalstaten anmodes videre på generelt grunnlag til å gi arven en funksjon i lokalsamfunnet, integrere vern i alminnelig planlegging, etablere instanser med tilstrekkelig personale for å ivareta oppgavene, videreføre studier og forskning, samt fremme opprettelse eller utvikling av regionale sentre for utdanning, vern, bevaring og formidling.

Verdensarvkomiteens anmodning til myndighetene ved innskrivingen av Vegaøyen på listen i 2004 var samtidig konkret i anmodningen om å utvikle en spesiell strategisk plan for verdensarvområdet med målsettinger for støtte til tradisjonelle driftsformer innen landbruket, særlig beiting med sau, opprettholdelse av mosaikken i landskapet, tiltak for å få grunneierne engasjert i forvaltningen og å utrede grensen mellom bevaring og bærekraftig utvikling mht akvakultur. Innsamling av den immaterielle kulturhistorien og de tradisjonelle gjøremålene i øyene for å kunne overvåke at de består, er andre punkt som påpekes.

Stiftelsen har arbeidet for å følge opp intensjonene i Verdensarvkonvensjonen gjennom samarbeid med lokale interessenter og arbeid med barn og unge.

Videre har hovedmål for forvaltningsplanen og tiltaksplanen for Vestnorsk Fjordlandskap og Vegaøyen vært avgjørende for prioritering av tiltakene i vedtatt arbeidsplan for 2017.

3.1 Stiftelsens styre

I henhold til vedtak i Vega kommune og Stiftelsens styre i sak 04/12 skal Stiftelsen ledes av et styre på inntil 8 - åtte - medlemmer:

- A. 3 - tre - medlemmer oppnevnt av Vega kommune
- B. 1 - ett - medlem oppnevnt av Fylkesmannen i Nordland
- C. 1 - ett - medlem oppnevnt av Nordland fylkeskommune
- D.1 - ett - medlem oppnevnt av Helgeland Museum
- E. 1 - ett - medlem fra Stiftelsens samarbeidsråd
- F. 1 - ett - medlem valgt av styret, om mulig fra Stortingets Energi- og miljøkomité

Observatører: Miljødirektoratet, Riksantikvaren, Vega verneområdestyre og Statens naturoppsyn.

Stiftelsen hadde i 2017 følgende styre:

Ordfører André Møller, Vega kommune, leder

Vara: Hilde Sprekenhus, varaordfører Vega kommune

Kari Renate Nilsen, Vega kommunestyre, nestleder

Vara: Kjartan Sjørøy, Vega kommunestyre

Margunn Ebbesen, stortingsrepresentant for Nordland

John Kosmo, Fylkesmannen i Nordland

Vara: Arne Farup, Fylkesmannen i Nordland

Sten Rino Bonsaksen, Helgeland Museum

Vara: Kari Wærum

Kai Erik Breivoll, Nordland fylkeskommune

Vara: Ruth Tove Trang-Liljar, Nordland fylkeskommune

Hilde Wika, Vega kommune

Vara: Ove Horpestad, Vega kommune

Inger Pedersen Toppen, Stiftelsens samarbeidsråd

Vara: Arnstein Hansen, Stiftelsens samarbeidsråd

Observatører:

Ragnhild Hoel, Riksantikvaren

Gaute Sønstebø, Miljødirektoratet

Jannike Wika, Vega verneområdestyre

Runar Omnø, Statens naturoppsyn

Styret hadde i alt 3 (tre) møter: 31. januar - 1. februar, 24. mai og 9. - 10. oktober. Møtene ble arrangert på Vega Havhotell, i Geiranger og på Nes Kafé.

Styret behandlet 21 saker hvor de viktigste omhandlet arbeidsplan og budsjett, rådgivende befering vedr havbruk i verdensarvområdet, verdensarvsenteret, oppfølging av forvaltnings- og tiltaksplanen for området og de strategier som er vedtatt av styret på disse områdene.

3.2 Samarbeidsrådet

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv har i henhold til vedtektene etablert et samarbeidsråd med representanter fra lokale og regionale lag og foreninger. Rådet består av 17 lag og foreninger som skal gi impulser til styrets arbeid.

Årsmelding Samarbeidsrådet

Medlemmer i Samarbeidsrådet pr.4.4.17.

Hysværøyen grunneierlag v. Gunvald Eilertsen, Naturvernforbundet i Nordland v. Erling Solvang, Nordland ærfugllag v. Herdis Reløy(Kjell Grimsø), Norsk Ornitologisk forening v. Per Ole Syvertsen, Skogsholmen grendelag v. Runar Omnø, UL Skogholt v. William Pettersen, Utværet Lånan v. Hildegunn Nordrum, Bondelaget v. Gunnar Kåre Solrud, Fiskarlaget v. Bjørn Hansen, Vega kommune v. Margrete Wika, Vega Kystlag v. Arnstein Hansen(Sturla Sævik), Vega skole v. Anita Trøite, Vega ungdomsklubb v. Tord Flatøy, Vega bonde og småbrukarlag v. Per Anton Nesjan, Vegaøyens Venner v. Jon Petter Bremstein, Visit Helgeland v.Solveig Svendsen

Etter vedtektene skal Stiftelsens Samarbeidsråd arbeide for et best mulig samspill mellom Stiftelsen og Samarbeidsrådets medlemmer, gjennom å:

Være en støttespiller for Stiftelsens arbeid.

Bidra til å styrke kunnskapen om og skape forståelse for verdensarvens verdier

Stimulere til debatt om de utfordringer og muligheter som verdensarven gir

Organisering

Arbeidet organiseres av sekretariatet som består av leder i Samarbeidsrådet Inger Pedersen, medlemmene Anita Trøite og Arnstein Hansen.

Møter i Samarbeidsrådet

Alle styremøter med sakspapirer har blitt sendt ut til organisasjonene fortløpende etter at daglig leder for Stiftelsen har sendt ut. Videre har medlemmene blitt innkalt til formøter før styremøtene.

Møtt fra organisasjonene i 2017: Gunvald Eilertsen, Erling Solvang, Per Ole Syvertsen, Arnstein Hansen, Anita Trøite, Per Anton Nesjan, Einar Moen, Inger Pedersen har møtt på et eller flere møter i løpet av året.

Av 16 medlemmer i Samarbeidsrådet er hele ni bosatt utenfor Vega: Hysværøyen grunneierlag v. Gunvald Eilertsen, Naturvernforbundet i Nordland v. Erling Solvang, Nordland ærfugllag v. Herdis Reløy (Kjell Grimsø), Norsk Ornitologisk forening v. Per Ole Syvertsen, Skogsholmen grendelag v. Runar Omnø, UL Skogholt v. William Pettersen, Utværet Lånan v. Hildegunn Nordrum, Vega Kystlag v. Arnstein Hansen (Sturla Sævik), Visit Helgeland v. Solveig Svendsen. Denne situasjonen gir selvfølgelig noen utfordringer for disse medlemmene m.h.t å møte året rundt med vekslende

værforhold og tidspress. Noen organisasjoner har skaffet seg vara fra representanter for organisasjonene som bor på Vega for å få kontinuitet i oppmøtet. Dette fungerer greit og spilles inn som en mulighet til alle organisasjonene.

Innmeldte saker til Stiftelsen i 2017:

1. Forslag til tillegg i vedtektene for Samarbeidsrådet: Representant fra Samarbeidsrådet skal ha representasjon med fulle rettigheter i styret for Stiftelsen. Dette foreslås tatt inn i vedtektene for Samarbeidsrådet.
2. Forslag om økonomisk tilskudd til samarbeidsrådet. Vedtak: Det bes om kr 10 000 fra Stiftelsens budsjett til Samarbeidsrådet til den aktivitet som drives, eks. årsmøte, seminarer. Leder legger inn forslag til reisestøtte til tilreisende organisasjoner i anledning årsmøtet.
3. Forslag til flere medlemmer, bl.a. Vega historielaget, Den norske kirke.

Møteaktivitet

30.1. 17. Møte i sekretariatet med Inger Pedersen og Arnstein Hansen før styremøtet i Stiftelsen. Tema styremøtets saker 31.1. – 1.2.17.

31.1. – 2.1.17: Møte i Stiftelsens styre. Arnstein Hansen møtte.

22.2. 17: Møte med Klima- og miljødepartementet. Tema for møtet er befaring av Vegaøyen verdensarv for en vurdering av akvakultur i verdensarvområdet og tålegrenser mellom fiskeoppdrett og verdensarvverdier. Inger Pedersen sendte inn Samarbeidsrådets uttalelse (engelsk versjon) om Kystplan Helgeland og oppdrett i verdensarvområdet. Flere av Samarbeidsrådets medlemmer møtte.

15.05.17. Møte i Samarbeidsrådet. Tema styresaker til styremøte i Stiftelsen 24.5.17

24.5. 17: Møte i Stiftelsens styre. Befaring på verdensarvstedet Geiranger med vekt på verdensarvsenteret. Inger Pedersen møtte.

22.6.17. Årsmøte i Samarbeidsrådet. Nes cafe. Oppmøte fra organisasjonene Gunvald Eilertsen, Hysværøyen Grunneierlag, Per Ole Syvertsen, Norsk Ornitologisk Forening Nordland, Arnstein Hansen, Forbundet Kysten, Einar Moen, Vegaøyens venner, Erling Solvang, Naturvernforbundet i Nordland, Inger Pedersen, leder, Anita Trøite, Vega barne- og ungdomsskole, Rita Johansen, daglig leder Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv (sak 4)

2.10. 17. Møte i samarbeidsrådet. Tema styresaker til 10.10.17.

10.10.17. Møte i Stiftelsens styre. Inger Pedersen møtte.

Det har vært formøter før alle styremøter. Representant fra Samarbeidsrådet har møtt til alle styremøtene.

For Samarbeidsrådet, Vega 4.4. 2018

Inger Pedersen

Arnstein Hansen

Anita Trøite

3.3 Vega kommune: Arbeidsoppgaver tilknyttet verdensarv

Verdensarvsenteret: Vega kommune som byggherre og totalentreprenøren HENT AS kom godt i gang med byggingen av verdensarvsenteret og var i rute i henhold til framdriftsplan med åpning høsten 2018.

Kulturlandskap: Jordbrukssjef sto for administrasjon og behandling av verdensarvmidlene som tildeles via Fylkesmannens landbruksavdeling. Dette er midler som bevilges over jordbruksavtalen. I 2017 ble det tildelt 550 000 kr. direkte til bønder som skjøtter kulturlandskapet. Vega kommune bistår ellers på den forvaltningsmessige siden. Det gjelder behandling av søknader i forbindelse med beiting og slått, men også søknader om midler i form av SMIL til ulike skjøtselstiltak og bygningsvern tiltak i Verdensarvområdet. Dette kan være fra enkeltsøkere eller Stiftelsen. Av stillingsressurser har kommunen ellers hatt ca 10 -12 prosent av ordførers stilling som styreleder i Stiftelsen og hel stilling på reiselivsstrategi.

Vega Turistinformasjon

Vega kommune har vedtatt en reiselivsstrategi for kommunen og har ansatt reiselivssjef for å følge opp strategien.

Kommunen drev Vega Turistinformasjon som gjennomførte guidete båtturer til Lånan og Emårsøy fra slutten av juni til 1. august. Vega Verdensarvsenter AS ga en underskuddsgaranti på 100 000 kr til gjennomføring av båtruten og det ble brukt et tilsvarende beløp for å få regnskapet i balanse. Rundt 500 passasjerer deltok på turene.

Turistinformasjonen på Vega hadde rundt 4880 besøkende i løpet av sommeren.

Turistinformasjonen tar imot og informerer enkeltpersoner, samt bistår pressegrupper oa grupper som ønsker å oppleve Vega og verdensarven. Stiftelsen samarbeider med Visitvega om å ta imot grupper, annonsering, utvikling av informasjonsmateriell og om oppfølging av bærekraftig reiseliv som en del av verdensarvarbeidet.

3.4 Administrativt kontaktutvalg

Administrativt kontaktutvalg er etablert av Vega verneområdestyre og skal sikre at forvaltningen av verneområdene blir godt integrert i den kommunale forvaltningen samt sikre et nært samarbeid med Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv. Det skal holdes minst to møter i året. Vega verneområdestyre vedtok 21. november 2016 at administrativt kontaktutvalg skal bestå av følgende medlemmer: Tre representanter fra Vega kommune (miljøvernssjef, jordbrukssjef, reiselivssjef) og en representant fra Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv (daglig leder). Vega kommune ved teknisk avdeling kalles inn på møtet ved behov. Verneområdeforvalter er sekretær for utvalget.

Det ble avholdt 2 møter i administrativt kontaktutvalg i 2017.

3.5 Helgeland Museum - formidlingsvirksomhet

Helgeland museum driver E-huset Museum som formidler ærfugltradisjonen, områdets Outstanding Universal Value. Museets formidling av historien om ærfugltradisjonen er dermed svært viktig i formidlingen av Vegaøyen Verdensarv.

Helgeland Museum hadde ansvar for guidingen på Hurtigruten utfluktsprogram til Vega. Museet gjennomførte i egen regi en del guidete turer i steinalderløypa.

Helgeland Museum er engasjert via Den kulturelle skolesekken for Sør-Helgeland til å formidle ærfugltradisjonen og hadde i 2017 besøk av skoleklasser fra Brønnøy og Vevelstad. Museet samarbeidet med Stiftelsen i dette prosjektet.

Etter avtale mellom Nordland fylkeskommune (NFK) og Helgeland Museum (HM) har NFK engasjert HM til å følge opp deler av bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet. Arbeidet består av tilstandsvurdering, rådgivning i restaureringsarbeidet, prosjektering og opplæring mv. Dette innebærer et betydelig løft for bygningsvernarbeidet i verdensarvområdet, både gjennom direkte bistand til tiltakshaverne og kompetanseheving hos lokale håndverkere.

ET AV HUSENE SOM BLE RESTAURERT I REGI AV HELGELAND MUSEUM OG FERDIGSTILT I 2017.

Statens Naturoppsyn - se side 19

Vega verneområdestyre - se side 22

Miljøverndepartementet delegerte i 2011 forvaltningen av verneområdene i Vega kommune til Vega verneområdestyre. Verneområdestyre består av to representanter fra Vega kommunestyre og en fra Nordland fylkeskommune. Styrets sekretær er lokal verneområdeforvalter. Verneområdeforvaltningen skal arbeide med tiltak knyttet til vedlikehold, skjøtsel og tilrettelegging. I 2017 gjennomførte verneområdeforvalter, oppsynsmann og daglig leder i Stiftelsen et samordningsmøte i forhold til søknader og finansiering av arbeidsoppgaver.

3.6 Statusrapport Vega Verdensarvsenter

Arbeidet med Verdensarvsenteret på Gardsøya startet for fullt i 2017. Totalentreprenør HENT AS går ut fra bygget vil stå ferdig ut på høsten i 2018.

De ansatte i Verdensarvsenteret har deltatt på flere befaringer og byggemøter og bidratt med innspill i forhold til farger, materialvalg og avgjørelser i forhold til løsninger for våre utstillinger og formidlingsmål.

I samarbeid med Vega kommune, Hent AS og Stiftelsen har senterets ansatte også deltatt i 1. trinn i et stedsutviklingsprosjekt for utforming av uteområdet. Så langt er det jobbet med tilkomsten (sti og bru) fra parkeringsplass og inn til senteret.

En av de viktigste hendelsene i 2017 var at Kvorning Design og Kommunikation som leverandør for Vega-utstillingen «Ville vakre Vega», etter at det ble gjennomført anbudsrunde på Doffin.

Kvorning vil produsere utstillingen med utgangspunkt i forprosjektet fra 2016 for kr 2 935 000,- kr. Utstillingen vil stå ferdig i oktober 2018.

Formidlingsleder deltok også i arbeidsverksteder for basisutstillingen som blir felles for alle verdensarvstedene. Disse skjedde i regi av Norges Verdensarv.

Ansettelse i Vega Verdensarvsenter AS

Senterleder har vært ansatt siden 1. mars 2016, mens formidlingsleder ble ansatt 18. januar 2017.

Konkrete aktiviteter:

Prosjektet *Heltens reise* er et forprosjekt for å utvikle et helhetlig barnekonsept for å oppleve verdensarven. Konseptet ble utviklet i 2016 gjennom et samarbeid mellom Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv og fem masterstudenter fra Emergence Shcool of Leadership. Prosjektet har fortsatt i 2017 og vi har blant annet jobbet med filming i verdensarvområdet i forbindelse med innholdet til VR-brillene som skal benyttes i dette prosjektet.

Snokeløypa med utleie av snorkelutstur har også vært tilbud for barn og voksne i denne sommersesongen.

Samarbeidet med Vega skole fortsatte med de innarbeidede prosjektene:

- 5. klasse "Livet i fjæra" (Den kulturelle skolesekken)
- Ærfuglprosjekt i 6. klasse med tur til Låna
- 8. klasse "Kystkultur" (Den kulturelle skolesekken). Samarbeid med Vega kystlag og Vega verneområdestyre.

3.7 Stiftelsens sekretariat

Stiftelsen er lokalisert på Vega og har kontorlokaler på Nes. Rita Johansen er ansatt som daglig leder og begynte i jobben 1. november 2005. Lena Fagerwing ble fast ansatt i 50 prosent stilling som prosjektleder for arbeidet med barn og unge fra 1. januar 2013.

Med Stiftelsens samlokalisering i Forvaltningsknutepunkt Nes med Vega verneområdestyre og Statens naturoppsyn, samt Helgeland Museum, er de samarbeidende parter et godt stykke på vei til å bygge opp et kompetansemiljø på verdensarv.

De viktigste arbeidsoppgavene for sekretariatet i 2017 har vært:

- Presentasjon og oppfølging nasjonalt og regionalt av Vegaøyen Verdensarv i forbindelse med bl.a. rådgivende befaring
- Deltakelse i brukergruppe verdensarvsenteret
- Oppfølging og bistand fuglevoktere, grunneiere og interessenter i området
- Barne- og ungdomsprosjekt innen skjøtsel, ærfugltradisjon og andre tema
- Daglig drift med strategi- og økonomiarbeid

Arbeidet med rutiner for informasjon via nettsted er ferdigstilt og Stiftelsen har oppdaterte nyheter på nettsidene www.verdensarvvega.no og egen Facebook-side: Vegaøyen Verdensarv med ca 2000 følgere ved årsskiftet, en fin økning på ca 600 følgere fra 2016. Stiftelsen har også egne nettsider for barn og unge, vegalive.no

Daglig leder var i 2017 nestleder av styret til nettverksorganisasjonen Norges Verdensarv, styremedlem i Helgeland Reiseliv og deltok i bedriftsnettverkene Innovative Opplevelser og Opplevelsesnettverket «Øyriket» på Sør-Helgeland, inntil denne rollen ble overtatt av senterleder.

—

Stiftelsen Vegaøyen Verdensarv

N-8980 Vega

+47 75 03 55 03

+47 97 03 46 46

post@verdensarvvega.no

www.verdensarvvega.no

